

Ὁρθόδοξος Ἐνημέρωσις

«Ἐντολή γάρ Κυρίου μὴ σιωπᾶν ἐν καιρῷ κινδυνεύουσας Πίστεως. Λάλει γάρ, φησί, καὶ μὴ σιώπα... Διὰ τοῦτο καγὼ ὁ τάλας, δεδοικὼς τὸ Κριτήριον, λαλῶ».

(Ὁσ. Θεοδώρου Στουδίτου, PG 99, 1321)

■ Εἶναι ζήτημα Δογματικὸν

Τὸ ζήτημα τῶν οἰκουμενιστικῶν προβληματικῶν «βαπτισμάτων» καὶ ὁ ἐμπαιγμὸς τῶν θείων Μυστηρίων*

Αὐτὲς τὶς ἡμέρες οἱ γονεῖς ἑνὸς βρέφους προσήλθαν σ' ἓναν ἱερέα, ὁ ὁποῖος ἐτύγγανε καὶ Πνευματικὸς τους, διὰ νὰ τελέσουν τὸ Μυστήριον τοῦ θείου Βαπτίσματος.

Κάποιος ἱερομόναχος, συγγενῆς ὦν τῶν γονέων τοῦ βρέφους, θεώρησε ὡς πνευματικὸν του καθῆκον νὰ συστήσει στοὺς γονεῖς νὰ ζητήσουν ἀπὸ τὸν ἱερέα νὰ τελέσει σωστὰ τὸ Μυστήριον, δηλαδή νὰ βαπτίσει τὸ παιδί, καὶ ὄχι ἀπλῶς νὰ τὸ λούσει, ὅπως ἐπικρατεῖ πλέον νὰ γίνεται, καθότι *βάπτισμα* σημαίνει ὀλοκληρωτικὸ βύθισμα στὸ νερό.

Ἐπειδὴ ὁμως οἱ γονεῖς δὲν εἶχαν τὸ θάρρος νὰ ζητήσουν καὶ νὰ ἐπιμείνουν ἀπὸ τὸν ἱερέα νὰ βαπτίσει σωστὰ τὸ παιδί τους, ἀνέλαβε ὁ ἱερομόναχος νὰ τηλεφωνήσει στὸν ἱερέα καὶ μὲ τὸν ἀρμόζοντα σεβασμὸ νὰ τὸν ἐνημερώσει στὸ πόσο μεγάλη εὐθύνη ἔχει στὴν ὀρθὴ τέλεση τοῦ Βαπτίσματος, σύμφωνα μὲ αὐτὰ ποὺ ὀρίζουν οἱ Ἱεροὶ Κανόνες τῆς Ἐκκλησίας, διαβάζοντάς του μάλιστα ἀπὸ τὸ *Πηδάλιο* τὸν 50ον Κανόνα τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων, καὶ τὴν σχετικὴ ἐρμηνεῖα τοῦ Ἁγίου Νικοδήμου τοῦ Ἁγιορείτου.

Τὸ ἀποτέλεσμα, ὅπως ἀποδείχθηκε, ἦταν, ἀντὶ γιὰ Βάπτισμα, ὁ ἱερέας νὰ κάνει ἓνα ἀπλὸ *λουτρὸ* στὸ βρέφος, βουτώντας το μέχρι τοὺς ὠμούς καὶ στὴν τρίτη «κατάδυσι» ἀπλᾶ ἔρριξε νερὸ καὶ μούσκεψε τὸ κεφαλάκι του, ξεγελώντας ἔτσι τοὺς γονεῖς καὶ τὴν συνείδησίν του ὅτι δῆθεν ἔκανε Βάπτισμα...

Τὸ πρόβλημα δὲν εἶναι ἀπλᾶ ὁ συγκεκριμένος ἱερέας, ὁ ὁποῖος ἴσως ποτέ του δὲν διδάχθηκε πῶς ἐπιτελεῖται σωστὰ καὶ ὀρθόδοξα τὸ Μυστήριον τοῦ Βαπτίσματος, ἴσως μάλιστα οὔτε κἂν νὰ

προβληματίστηκε, ἀφοῦ ἄλλωστε σήμερα ἔτσι «βαπτίζουν» οἱ περισσότεροι ἐκ τῶν ἱερέων.

Γιὰ τὴν Ἐκκλησία ὅμως τὸ Βάπτισμα εἶναι τὸ πρῶτιστο ἐκ τῶν Μυστηρίων, ἐπὶ τοῦ ὁποῖου θεμελιώνονται ὅλα τὰ ὑπόλοιπα Μυστήρια: τὸ Χρῖσμα, ἡ θεία Εὐχαριστία καὶ φυσικῶς ἡ Ἰερωσύνη.

* * *

Μὲ ἀφορμὴ λοιπὸν τὸ γεγονός αὐτό, θὰ ἤθελα νὰ κάνω κοινωνοὺς τῆς βαθυτάτης θλίψεώς μου, τόσο τοὺς ἱερεῖς ποὺ βαπτίζουν καὶ οἱ ὅποιοι ἔχουν τεραστία εὐθύνη, ὅσο καὶ τὸν κάθε Ὁρθόδοξο χριστιανὸ γονέα, ποὺ ἀναμένει ἐκ τοῦ ἱερέως νὰ τοῦ βαπτίσει τὸ παιδί του, καὶ ὄχι βεβαίως νὰ τὸ λούσει... **Εἶναι** κάτι, τὸ ὁποῖο θὰ πρέπει νὰ μᾶς προβληματίσει πολὺ σοβαρὰ ὅλους μας.

Τὸ πρόβλημα μάλιστα καθίσταται πολὺ σοβαρότερο, καθὼς εἶναι ἀπόρροια, μὰ καὶ ἀποδεικνύει συνάμα, τὸ πόση μεγάλη ζημιὰ ἔχει κάνει ἡ παναίρεσις τοῦ Οἰκουμενισμοῦ στὴν Ἐκκλησία, προσβάλλοντας ἔτσι τὸ ὅλον οἰκοδόμημα τῆς Ὁρθοδόξου Πίστεως.

Ἡ Ὁρθόδοξη Ἑλλάδα ἦταν πρὶν ἀπὸ κάποιες δεκαετίες ἡ πλέον παραδοσιακὴ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία.

Οἱ οἰκουμενιστές, μὲ πρωτοστάτη πάντα τὸ οἰκουμενιστικὸ Πατριαρχεῖο Κων/λεως, ἐδῶ καὶ 115 χρόνια, ἀργὰ ἀλλὰ σταθερά, ἔχουν φροντίσει νὰ τοποθετήσουν παντοῦ νεωτεριστές-οἰκουμενιστές ἀρχιεπισκόπους, μητροπολίτες καὶ ἀρχιμανδρίτες. **Ὅλοι** αὐτοὶ κάνουν «τὰ στραβὰ μάτια» καὶ ἀφήνουν ἐδῶ καὶ ἀρκετὲς δεκαετίες νὰ ἀλλοιώνονται τὰ Μυστήρια, πολλὰς φορὲς καὶ νὰ γελοιοποιῶνται, π.χ ἀπὸ δεδηλωμένους ἀθέους πολιτικάντιδες, ὅταν αὐτοὶ συμμετέχουν σὲ «μυστήρια» (κυρίως γάμους καὶ βαπτίσεις), χάριν ἄγρας ψήφων καὶ γιὰ τὸ θεαθῆναι...

Ἐτσι, πολλοὶ ἱερεῖς παραλείπουν εὐχὰς κατὰ τὴν τέλεσιν τῶν Μυστηρίων καὶ ἕκαστος αὐτοσχεδιάζει κατὰ τὸ δοκοῦν. **Ἰ**διαιτέρως δὲ στὸ Μυστήριον τοῦ Βαπτίσματος δὲν διαβάζονται ὅλες οἱ εὐχὰς τῶν ἐξορκισμῶν, ἐνῶ δὲν βάζουν καὶ τὸ ἀπαραίτητο νερὸ στὶς κολυμβῆθρες, μὲ φυσικὸ ἐπακόλουθο τὴν ἀδυναμία ὀρθῆς ἐπιτέλεσης τῶν τριῶν καταδύσεων, εἰς τύπον τῆς τριήμερου Ταφῆς καὶ Ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου.

Ὅλα αὐτὰ γίνονται ὄχι τυχαῖα καὶ ὁ λόγος εἶναι προφανής, διότι κατ' αὐτοὺς τοὺς μοντέρνους λατινόφωνες αἰρετικούς οἰκουμενιστὲς –ἐφαρμόζοντας τὶς ἀρχὲς τοῦ Οἰκουμενισμοῦ–, θὰ πρέπει νὰ ἐξομαλύνονται οἱ –κατ' αὐτούς– ἱστορικὲς καὶ ὄχι δογματικὲς διαφορὲς μὲ τοὺς αἰρετικούς, καθὼς τὸ ὀρθόδοξο Βάπτισμα δὲν ταιριάζει μὲ τὸ αἰρετικόν, καθὼς σ' αὐτὸ δὲν ἐπιτελεῖται βάπτισμα, ἀλλὰ ράντισμα ἢ ἐπίχυσι.

Διὰ τὸ μόνον, βέβαια τὸ ὁποῖο ἀνησυχοῦν ὑπερβαλλόντως καὶ καίγονται κυριολεκτικὰ οἱ οἰκουμενιστὲς ἐπίσκοποι εἶναι ἡ διακοπὴ τοῦ μνημοσύνου τοῦ ὀνοματὸς τους ἀπὸ τοὺς ἐλαχίστους ἡρωϊκοὺς ὀρθοδόξους ἱερεῖς. Τότε πανικόβλητοι τρέχουν νὰ ἐπιβάλλουν τὴν «τάξιν» καὶ ἀρχίζουν διωγμούς, ἐξορίες, κόβουν τοὺς μισθοὺς κ.ἄ.

Ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία ἔχει τὸ δικό της Σύνταγμα καὶ τοὺς νόμους, κάτι ἀνάλογο ὅπως συμβαίνει καὶ σὲ κάθε εὐνομούμενο κράτος, ὅπου εἶναι οἱ Ἱεροὶ Κανόνες, οἱ ἀποφάσεις τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων, καὶ σύνολη ἡ ἱερὰ Παράδοσις, τὰ ὁποῖα θὰ πρέπει πρῶτα αὐτοὶ οἱ ἐπίσκοποι νὰ σέβονται καὶ νὰ ἐφαρμόζουν.

Αὐτὰ ὅλα ἐμπεριέχονται σὲ ἓνα ὀγκώδη τόμο πού λέγεται τὸ *Πηδάλιον τῆς Ἐκκλησίας*, τὸ ὁποῖο εἶναι ἓνα ἀπὸ τὰ σπουδαιότερα ἔργα τοῦ Ἁγίου Νικοδήμου τοῦ Ἁγιορείτου, καὶ εἶναι ἓνα νομοκάνονο καὶ χαρακτηρίζεται ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸν Ἅγιο ὡς τὸ Πηδάλιον-τιμόνι, πού ὁδηγεῖ μὲ ἀσφάλεια τὴν Κιβωτὸ τῆς Ἐκκλησίας πρὸς τὸν εὐδίων λιμένα τῆς Βασιλείας τοῦ Χριστοῦ.

Δὲν γνωρίζουμε, ὅμως πόσοι Ἀρχιερεῖς καὶ ἱερεῖς σήμερα τὸ ἔχουν μελετήσει ἢ τὸ συμβουλευόνται...

* * *

Παραθέτουμε τὸν σχετικὸν Ἱερὸν Κανόνα περὶ τῆς σωστῆς τελέσεως τοῦ Μυστηρίου τοῦ Βαπτίσματος ἀπὸ τὸ Πηδάλιον, καθὼς καὶ τὴν ἐρμηνεῖα πού κάνει ὁ ἅγιος Νικόδημος:

ΚΑΝΩΝ Ν' ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ

«Εἰ τις Ἐπίσκοπος ἢ Πρεσβύτερος μὴ τρία βαπτίσματα μιᾶς μῆσεως ἐπιτελέσῃ, ἀλλὰ ἓν βάπτισμα, τὸ εἰς τὸν θάνατον τοῦ Κυρίου διδόμενον, καθαιρείσθω. Οὐ γὰρ εἶπεν ὁ Κύριος εἰς τὸν θάνατόν μου βαπτίσατε, ἀλλὰ πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος».

Ἑρμηνεῖα: Τρία εἶναι τὰ ἀναγκαιότατα, καὶ πάντη πάντως ἀπαραίτητα ἐν τῷ μυστηρίῳ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος· Νερὸν ἡγιασμένον· Κατάδυσις τριττὴ καὶ ἀνάδυσις ἐν τῷ ὕδατι, καὶ ἐπίκλησις τῶν τριῶν ὑπερθέων Ὑποστάσεων. **Εἰς τὸν ἀνώτερον μθ' (49ον) Κανόνα οἱ θεῖοι Ἀπόστολοι περὶ τῶν τριῶν ἐπικλήσεων ἐπρόσταζαν καὶ ἐδίδαξαν, ποῖα νὰ λέγωμεν ὀνόματα καὶ μὲ ποῖαν τάξιν. Εἰς τὸν παρόντα ν' (50ον) διατάττουσιν ἀκολούθως περὶ τῶν τριῶν καταδύσεων καὶ ἀναδύσεων. Ὡσάν ὅπου εἶπομεν εἶναι ἀναγκαῖα κατὰ τὰ ἀπλῶς λεγόμενα ἀναγκαῖα, καὶ **συστατικά** τοῦ ἀληθοῦς καὶ ὀρθοδόξου βαπτίσματος. **Καὶ χωρὶς αὐτὰ, ὄχι μόνον δὲν συνίσταται τὸ βάπτισμα, ἀλλ' οὐδὲ ὄλως βάπτισμα****

ἡμπορεῖ νὰ ὀνομάζεται. Διότι ἂν τὸ βαπτίζω θέλει νὰ εἰπῇ κοινότερον βουτῶ, λοιπὸν ἀπὸ τὰς καταδύσεις τὰς ἐν τῷ ὕδατι, ταῦτὸν εἰπεῖν ἀπὸ τὰ τρία βουτήματα ἢ βαπτίσματα, βούτημα καὶ βάπτισμα ὀνομάζεται καὶ ὄχι ἄλλο τι. Ἄλλ' ἴδωμεν καὶ τὶ ἐπὶ τῆς λέξεως διορίζουσιν οἱ Ἀπόστολοι... **Ὅποιος Ἐπίσκοπος ἢ Πρεσβύτερος ἐν τῷ ἐνὶ μυστηρίῳ τοῦ βαπτίσματος δὲν ἐπιτελέσει τρία βαπτίσματα ἢ καταδύσεις (κατάδυσες ὑπεθυμίζουμε, σημαίνει βύθισμα ὀλόκληρο τὸ σῶμα ἐντὸς τοῦ ὕδατος, ὄχι μέχρι τὸ κεφάλι ἢ τὰ πόδια), ἀλλὰ μίαν μόνον κατάδυσιν, γινομένην τάχα εἰς τὸν ἕνα θάνατον τοῦ Κυρίου, ἃς καθαίρεται... Μὲ τὰς τρεῖς δὲ καταδύσεις καὶ ἀναδύσεις καὶ ἢ εἰς τὴν ἀγίαν Τριάδα πίστις σαφῶς καταγγέλλεται καὶ ὁ τριημερονύκτιος θάνατος καὶ ταφή καὶ ἀνάστασις τοῦ Σωτῆρος ἐν ταῦτῳ εἰκονίζεται. Καὶ ἀκολουθῶς διὰ τούτων τὸ ἡμέτερον βάπτισμα συνέχει ἐν ἑαυτῷ τὰ δύο πρώτιστα τῆς καθ' ἡμᾶς Ὁρθοδόξου πίστεως δόγματα, τῆς θεολογίας λέγω τῆς ζωοποιῶ Τριάδος καὶ τῆς ἐνσάρκου τοῦ Θεοῦ Λόγου οἰκονομίας».**

Καὶ συνεχίζει, ὥστε νὰ μὴν ὑπάρχει καμμία ἀσάφεια:

«...καὶ ἡμεῖς οἱ Ὁρθόδοξοι νὰ προσέχωμεν καλῶς εἰς τὸ ἰδικόν μας (βάπτισμα), νὰ μὴ γίνεταί μέσα εἰς σκαφίδια, μέσα εἰς τὰ ὁποῖα, μόλις ὀλίγον τι μέρος τῶν ποδῶν τῶν βαπτιζομένων παιδίων βουτᾶται. Καὶ ἀφίνω νὰ λέγω πῶς πολλάκις περιτρέπονται καὶ τὰ σκαφίδια ἐκεῖνα καὶ χύνεται τὸ ἀγίασμα. Ὅθεν ἂν ἐλέγχουμε τοὺς Λατίνους, πῶς ἠθέτησαν τὸ ἀποστολικόν βάπτισμα, πρέπει ἐκ τοῦ ἐναντίου ἡμεῖς νὰ ἔχωμεν τὸ ἰδικόν μας ἀκίνδυνον καὶ ἀνεπίληπτον. Καὶ περὶ τούτου καθὼς καὶ διὰ τὰ ἄλλα πάντα ἢ φροντῖς καὶ τὸ χρέος ἐπίκειται εἰς τοὺς ποιμένας τῶν ψυχῶν» (Πηδάλιον, σελ. 62, ὑποσημείωσις 1, ἔκδ. Παπαδημητρίου, 2003).

* * *

Παραθέτουμε ἐπίσης κάτι σχετικὸ ἀπὸ τὶς Διδαχὲς τοῦ μεγάλου Διδασκάλου τοῦ Γένους, τοῦ ἀγίου Ἱερομάρτυρος Κοσμά τοῦ Αἰτωλοῦ καὶ Ἀγιορείτου:

«Καὶ νὰ φτιάσετε κολυμβῆθρες μεγάλες, ἕως ὅπου νὰ βουτᾶτε τὸ παιδίον ὅλον μέσα, διότι ὁ Διάβολος παρατηρεῖ ἐκεῖ καὶ διὰ τοῦτο μερικὰ παιδιὰ δαιμονίζονται καὶ ταραζόνται καὶ λέγετε ὅτι σεληνιαζόνται» (Ἰωάννου Μενοῦνου, Κοσμάς ὁ Αἰτωλὸς Διδαχὲς καὶ Βιογραφία, Διδαχὴ Δ' 2, σελ.72). **Καὶ ἐπίσης: «Ἄγιοι ἱερεῖς, πρέπει νὰ ἔχετε κολυμβῆθρες μεγάλες εἰς τὰς Ἐκκλησίας ἕως ὅπου νὰ χώνεται ὅλον τὸ παιδίον μέσα, νὰ κολυμβᾷ, ὅπου νὰ μὴ μείνη ἴσα μὲ τοῦ ψύλλου τὸ μάτι ἄβρεχο, διότι καὶ ἐκεῖ προχωρεῖ ὁ Διάβολος καὶ διὰ τοῦτο τὰ παιδιὰ**

σας σεληνιαζονται, δαιμονιζονται, εχουν φοβον, γινονται κακοριζι-
κα, διοτι δεν ειναι καλα βαπτισμενα» (ὁ.π. Διδαχὴ Β΄ 2 σελ.112).

* * *

Παραθέτουμε καὶ ἀπὸ μία σύγχρονη ιστορικοκανονικὴ μελέτη τὰ σχετικὰ μὲ τὶς τρεῖς καταδύσεις τοῦ Βαπτίσματος:

«Ἡ ἀναγκαιότης τῆς τριπλῆς καταδύσεως διὰ τὴν ὑπόστασιν τοῦ Μυστηρίου ἀνταποκρίνεται εἰς τὴν δογματικὴν του φύσιν. Διὰ τῆς τριπλῆς καταδύσεως “ὁμολογοῦμεν τὸ δόγμα τῆς θεαρχικῆς Τριάδος κατὰ τὰς ἐπικλήσεις ἐκφωνούμενον”, ἀλλὰ καὶ “τὸ δόγμα τῆς οἰκονομίας Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν, οὗ τὸν θάνατον ματὰ τῆς ταφῆς καὶ τὴν τριήμερον ἀνάστασιν συμβολικῶς ἐκτυποῦσιν, αἱ τρεῖς καταδύσεις καὶ ἀναδύσεις”» (Πρωτοπρεσβυτέρου Γεωργίου Μεταλληνού, Προσδοκῶ ἐν Βάπτισμα, Ἀθήνα 1983, σελ.19).

* * *

Ὅσοι ἱερεῖς δὲν ἐπιτελοῦν σωστὰ τὶς τρεῖς καταδύσεις στὸ Βάπτισμα δὲν προσβάλλουν μόνον τὸν συμβολισμό τοῦ Μυστηρίου, ἀλλὰ ἀρνοῦνται αὐτὸ τοῦτο τὸ δόγμα τῆς θείας Οἰκονομίας, τὴν σάρκωσιν, τὴν ταφὴν καὶ τὴν ἀνάστασιν τοῦ Κυρίου.

Ἄν πρόκειται ἄλλωστε περὶ ἀπλοῦ συμβολισμοῦ, ἀλλὰ περὶ δογματικοῦ ἡμαρτημένου.

Ἄς τὰ ἀναλογισθοῦν λοιπὸν, πολὺ σοβαρὰ ὅλα αὐτὰ οἱ ποιμένες τῶν ψυχῶν, οἱ περισσότεροι ἐκ τῶν ὁποίων δὲν φροντίζουν διὰ τὴν τήρησιν καὶ τὴν ἐφαρμογὴν τῶν Ἱερῶν Κανόνων, καίτοι γνωρίζουν ὅτι ὑπόκεινται εἰς καθαίρεσιν διὰ τὴν παράβασίν των.

Ἀψηφοῦν τὸ «καθαιρείσθω» τῶν Ἱερῶν Κανόνων, ἀπλούστατα διὰ τὸν λόγον ὅτι κανεὶς οἰκουμενιστῆς-ἀγαπολόγος Δεσπότης καὶ κανένα Συνοδικὸν δικαστήριον δὲν πρόκειται νὰ καταδικάσει τὸν ἱερέα, ὁ ὁποῖος δὲν ἐπιτελεῖ ὀρθόδοξα τὸ Βάπτισμα καὶ ἀφήνει τὰ παιδιὰ τῶν πιστῶν ἀβάπτιστα.

Τὸ τραγικὸ εἶναι, ὅτι αὐτοὶ οἱ ἐπίσκοποι πλέον δίδουν ἐντολὴ νὰ μὴν ἐπιτελεῖται σωστὰ καὶ ὀρθόδοξα τὸ Βάπτισμα διὰ τοὺς λόγους ποὺ ἀναφέραμε.

Ἄς μὴ ξεχνοῦν ὅμως, ὅτι εἶναι ὑπὸ καθαίρεσιν καὶ τὸ «καθαιρείσθω» ἐνώπιον τοῦ φοβεροῦ Κριτηρίου θὰ ἰσχύσει, πλὴν τότε θὰ εἶναι ἀργὰ γιὰ νὰ μετανοήσουν.

Στὸ παλαιὸ Ἅγιον Ὅρος οἱ παλαιοὶ Ἄγιορεῖτες πνευματικοὶ συμβούλευαν «καλύτερα μὲ τὸ κομποσχοίνι στὸν παράδεισο, παρὰ μὲ τὸ πετραχίλι στὴν κόλασι».

Εὐχόμεθα μὲ πολλὸ πόνον καὶ ἀγάπη Χριστοῦ νὰ ἀφυπνισθοῦν ὅλοι οἱ Οἰκουμενιστὲς ἐπίσκοποι καὶ ἱερεῖς, καὶ νὰ ἀγωνισθοῦν κατὰ τῆς Παναιρέσεως τοῦ Οἰκουμενισμοῦ. **Κ**αλὴ φώτιση καὶ μετάνοια σὲ ὅλους μας, τὴν ὁποῖαν ἅπαντες ἔχουμε ἀνάγκη, κληρὸς καὶ λαός.

Ἄμην.

Ἱερομόναχος Χαρίτων Ἀγιορείτης
Ἱερὸν Κελλίον Θείας Ἀναλήψεως
Καρυές, Ἅγιον Ὄρος
Αὐγούστος 2017 (ἐκ. ἡμ.)

(*) Βλ. http://aktines.blogspot.com/2017/09/blog-post_7.html • Ἐπιμέλ. ἡμετ.